

καταδολίευση δανειστών, η (Ποιν. Δίκ.)· έγκλημα (πλημμέλημα) που ορίζεται από τη διάταξη του άρθρου 397 Ποιν.Κ. και απειλείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών ή με χρηματική ποινή.

Με το άρθρο 397 Ποιν.Κ. προστατεύεται το δικαίωμα (απαίτηση) του δανειστή από την καταδολιευτική συμπεριφορά του οφειλέτη. Το έγκλημα στοιχοθετείται όταν συντρέχουν δύο δεδομένα:

Πρώτον, *απαίτηση* του δανειστή που πρέπει να ικανοποιηθεί από την περιουσία του οφειλέτη (και όχι τρίτου: ΑΠ 351/1957 Ποιν. Χρον. Η' 43) – π.χ. απαίτηση λόγω συμβάσεως για μεταβίβαση στον δανειστή ενός ακινήτου, ή λόγω υποχρέωσης για προίκηση από τον πατέρα υπέρ της κόρης του (Εφ. Ναυπλ. 70/1960, Ποιν. Χρον. Ι' 334), ή λόγω υποχρέωσης για διατροφή προς τη σύζυγο (ΑΠ 80/1984, Ποιν. Χρον. ΛΔ' 714) ή ακόμη λόγω υποχρέωσης για αποζημίωση από αδίκημα (Πλημ. Λαμ. 90/1958, Ποιν. Χρον. Θ' 108)· επομένως, *ως δανειστής νοείται εδώ κάθε κάτοχος δικαιώματος έναντι του υπαίτιου οφειλέτη από οποιαδήποτε νομική αιτία προς παροχή η οποία έχει περιουσιακή αξία* (Εφ. Ναυπλ. 70/1960, ανωτέρω)· πάντως, για απαιτήσεις κατά εμπόρων που διατελούν σε κατάσταση πτωχεύσεως εφαρμόζεται το ειδικότερο άρθρο 398 Ποιν.Κ.

Και δεύτερον, *καταδολιευτικές ενέργειες* του οφειλέτη (ή τρίτου που ενεργεί προς όφελος του οφειλέτη) για να ματαιώσει ολικά ή εν μέρει την ικανοποίηση αυτής της απαίτησης.

Η *απαίτηση* του δανειστή πρέπει να είναι *νομικά υφιστάμενη κατά τον χρόνο των καταδολιευτικών ενεργειών* (ΑΠ 80/1984, ανωτέρω και Πλημ. Πατρ. 299/1957, Ποιν. Χρον. Ζ' 405, ΣυμβΠλημΚαβάλας 71/2002, Αρμεν. 2003, σ. 414, 422, ΒουλΣυμβΠλημΚαστ. 75/1997, Αρμεν. 1998, 607) και να έχει εγερθεί η σχετική με αυτήν αγωγή του δανειστή, ώστε να γνωριζέται ο οφειλέτης το αξιόμυνο ποσό (Πλημ. Λαμ. ανωτέρω)· *δεν χρειάζεται όμως, κατά την κρατούσα άποψη, να είναι εκκαθαρισμένη, δηλ. να αποδεικνύεται αμέσως (causa liquida κατ' άρθρ. 442 ΑΚ - πρβλ. ΑΠ 340/1961, Ποιν. Χρον. ΙΒ' 22), ούτε να έχει παραγάγει ακόμη αξιόμυνο δικαστικά επιδωξιμή (ΑΠ 353/1957, Ποιν. Χρον. Η' 44).*

Το αδίκημα της καταδολίευσης δανειστών διώκεται κατ' έγκληση*, εφόσον, δε, η έγκληση υπεβλήθη μετά την παρέλευση του τριμήνου, πρέπει να αιτιολογείται ο χρόνος γνώσεως της πράξεως και του προσώπου του δράστη ή ενός των συμμετόχων (ΑΠ 1119/1995, Ποιν. Χρον. ΜΣΤ' 259, ΑΠ 1641/1995, Ποιν. Χρον. ΜΣΤ' 1046), καθώς και ο χρόνος γνώσεως των λοιπών στοιχείων που απαιτούνται για την τέλεση της καταδολίευσης (ΣυμβΑΠ 8/1996, Ποιν. Χρον. ΜΣΤ' 1291).

Τόσο ο δικαιούχος (παθών δανειστής) όσο και ο οφειλέτης της απαίτησης μπορούν να είναι και *νομικά πρόσωπα* (Πλημ. Αθ. 3541/1969, Ποιν. Χρον. ΙΘ' 641)· στην τελευταία περίπτωση, ένοχοι θεωρούνται μόνο τα αρμόδια όργανα του νομικού προσώπου που διέπραξαν τις καταδολιευτικές ενέργειες.

Οι καταδολιευτικές ενέργειες κατά των δανειστών δεν είναι οποιοσδήποτε μπορούν να ματαιώσουν την ικανοποίηση της απαίτησης, αλλά μόνον ορισμένες, περιοριστικά αναφερόμενες από τον

νόμο. Συγκεκριμένα, προβλέπονται *τέσσερες* τέτοιοι τρόποιπραγμάτωσης του εγκλήματος (βλ. Ν.Δ. Χατζηνικόλου, *Το Έγκλημα της Καταδολίευσης Δανειστών*, Αρμεν. 2000, 1344 επ. 1352), που μπορούν μάλιστα, εφόσον δεν αντιφάσκουν μεταξύ τους (πρβλ. ΑΠ 315/1967, Ποιν. Χρον. ΙΖ' 529, ΑΠ 195/1996, Ποιν. Χρον. ΜΣΤ' 1608, ΑΠ 473/2001, Ποιν. Χρον. ΝΒ' 52), να συντρέχουν περισσότεροι μαζί, οπότε και πάλι υπάρχει ένα μόνο έγκλημα (Πλημ. Αθ. 1896/1971 ΕΕΝ 39:1972, 661). Κρίθηκε έτσι ότι αντιφάσκουν μεταξύ τους η απαλλοτρίωση χωρίς ισότιμο και αξιόχρονο αντάλλαγμα, η οποία είναι αληθής δικαιοπραξία, και η δημιουργία ψευδών δικαιπραξιών (ΑΠ 473/2001, Ποιν. Χρον. ΝΒ' 52).

Οι τρόποι αυτοί είναι ειδικότερα οι εξής: 1) *βλάβη* (δηλ. μείωση της αξίας του περιουσιακού στοιχείου), *καταστροφή* (δηλ. εκμηδένιση της αξίας αυτής) ή *αχρήστευση του περιουσιακού στοιχείου* (δηλ. όταν το στοιχείο αυτό δεν μπορεί να επιτελέσει πλέον τον προορισμό του) (ΑΠ 135/1989, Ποιν. Χρον. ΛΘ' 739)· 2) *απόκρυψη περιουσιακού στοιχείου* (δηλ. όταν ο οφειλέτης με πράξεις ή παραλείψεις του καθιστά δυσχερή, αν όχι αδύνατη, την ανεύρεση του στοιχείου αυτού για τον δανειστή, έστω και προσωρινά – π.χ. απόκρυψη από τον οφειλέτη του αυτοκινήτου του, που είναι το μοναδικό περιουσιακό του στοιχείο (ΑΠ 331/1958, Ποιν. Χρον. Θ' 146) ή απόκρυψη εμπορευμάτων από τον οφειλέτη μισθωμάτων (ΑΠ 57/1966, Ποιν. Χρον. ΙΣΤ' 167)· 3) *απαλλοτρίωση περιουσιακού στοιχείου χωρίς ισότιμο και αξιόχρονο αντάλλαγμα*· ως απαλλοτρίωση (πρβλ. άρθρ. 939 ΑΚ) νοείται όχι μόνον η μεταβίβαση κυριότητας λόγω πωλήσεως, αλλά και *κάθε άλλη μεταβίβαση ή επιβάρυνση περιουσιακού στοιχείου* – π.χ. παραχώρηση υποθήκης, ενεχυρίση, παραίτηση από επικαρπία, μεταβίβαση σε τρίτους, λόγω δωρεάς εν ζωή ενός ακινήτου ως προς το οποίο είχε ήδη καταρτιστεί προούμφωνο για μέλλουσα σύσταση προίκας (ΑΠ 508/1970, Ποιν. Χρον. ΚΑ' 141)· και 4) *δημιουργία ψευδών* (δηλ. εικονικών) *χρεών ή ψευδών δικαιοπραξιών* (π.χ. εικονική μεταβίβαση εμπορευμάτων και επίλυση ενός καταστήματος στη σύζυγο του οφειλέτη-καταστηματάρχη (ΑΠ 579/1984, Ποιν. Χρον. ΛΔ' 991 - πρβλ. ΑΠ 484/1983, Ποιν. Χρον. ΛΓ 828, ΑΠ 80/1984, Ποιν. Χρον. ΛΔ' 714, ΑΠ 1171/1988 Ποιν. Χρον. ΛΘ' 196, ΑΠ 195/1996, Ποιν. Χρον. ΜΣΤ' 1608· βλ. και ΣυμβΠλημΚαστ 75/1997, Αρμεν. 1998, 607, κατά το οποίο δεν υφίσταται καταδολίευση όταν η παραχώρηση του δικαιώματος γίνεται για την κάλυψη πραγματικού χρέους και όχι κατά το φαινόμενο). Σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις, ακόμη και οι αθωωτικές αποφάσεις για καταδολίευση δανειστών θα πρέπει να είναι πλήρως και ειδικώς αιτιολογημένες (ΑΠ 691/ 2005, Ποιν. Λόγος 2005, 621). Ιδίως, θα πρέπει να προσδιορίζεται επακριβώς η αξία των μεταβιβαζομένων περιουσιακών στοιχείων (π.χ. επί επικαρπίας), τα οποία θα μπορούσε να κατάρχει ο δανειστής προς ικανοποίηση της απαίτησής του (ΑΠ 1078/ 2003, Ποιν. Χρον. ΝΔ' 241, με παρ. του Θ.Σ.· πρβλ. ΤριμΠλημΘεσ. 19831/2003, Αρμεν. ΝΗ' 2004, 1204), επίσης, δε, να προσδιορίζεται με συγκεκριμένα περιστατικά ο τρόπος με

τον οποίο ο δανειστής επιχείρησε τη δικαστική επιδίωξη προς ικανοποίηση της απαιτήσεώς του (ΑΠ 1701/1994, Ποιν. Χρον. ΜΔ΄ 1431).

Η καταδολίευση είναι έγκλημα βλάβης, επομένως, για να είναι τετελεσμένο, απαιτείται η *επέλευση βλάβης της περιουσίας του δανειστή* με την έννοια ότι συνεπεία των ενεργειών του οφειλέτη *δεν υπάρχουν άλλα περιουσιακά στοιχεία από τα οποία θα μπορούσε να ικανοποιηθεί ο δανειστής* (Εφ. Ναυπ. 70/1960, ανωτέρω, και ΑΠ 1442/1983, Ποιν. Χρον. ΛΔ΄ 415· βλ. και ΑΠ 508/1970, Ποιν. Χρον. ΚΑ΄ 141 με σχόλιο της Α. Ψαρούδα-Μπενάκη). Επομένως, για να υφίσταται καταδολίευση, θα πρέπει να προσδιορίζεται στην καταδικαστική απόφαση ότι επήλθε ζημία του δανειστή και ότι αυτή προέκυψε λόγω ανεπάρκειας της λοιπής περιουσίας του κατηγορουμένου κατά τον χρόνο των φερομένων ως καταδολιευτικών ενεργειών (ΑΠ 413/ 2005, Ποιν. Χρον. ΝΕ΄ 980, ΑΠ 548/ 2006, www.dsanet.gr), περιστατικό αναγκαίο για τη θεμελίωση του στοιχείου της «ολικής» ματαίωσης της ικανοποίησης του δανειστή (ΑΠ 178/ 2002, Ποιν. Χρον. ΝΒ΄ 891).

Εάν ο δράστης προέβη σε κάποια από τις καταδολιευτικές ενέργειες αλλά για διαφόρους λόγους δεν επήλθε ματαίωση της ικανοποίησης του δανειστή (π.χ. ανεύρεση του αποκρυβέντος περιουσιακού στοιχείου), υπάρχει *απόπειρα*, που τιμωρείται κατ' άρθρα 42-44 Ποιν. Κ.

Πάντως, είτε πρόκειται για απόπειρα είτε για τετελεσμένο έγκλημα, για τη στοιχειοθέτησή του απαιτείται περαιτέρω, από υποκειμενική άποψη, η *ύπαρξη δόλου* (και όχι απλώς αμέλειας· πρβλ. ΑΠ 331/1958, Ποιν. Χρον. Θ΄ 146· ΑΠ 139/1959, αυτόθι Θ΄ 402, ΣυμβΑΠ 1362/1995 Ποιν. Χρον. ΜΣΤ΄ 548), απαιτείται δηλ. η γνώση του οφειλέτη ότι ορισμένος δανειστής έχει εναντίον του μια απαίτηση και ότι με την επιχείρηση των καταδολιευτικών ενεργειών θα ματαιωθεί η ικανοποίησή της ολικά ή εν μέρει, καθώς και η θέληση (έστω και με τη μορφή ενδεχόμενου δόλου) για την επέλευση αυτής της ματαίωσης.

ΝΕΣΤΩΡ Ε. ΚΟΥΡΑΚΗΣ [Π]